

Avenul din Custura Șetrii

Traian MINGHIRAȘ, Alexandru MUREȘAN, Andrei BĂRBOS • „Montana” Baia Mare

Istoric și legendă

Masivul Șatra, cunoscut și denumit și Șatra Pintii, a fost dintotdeauna un reper fascinant, în jurul căruia s-au țesut legendele cu privire la personajul istoric Grigore Pinteza Viteazul (1670-1703). Legenda spune că în acest loc exista o peșteră care se deschidea misterios doar în noaptea de Înviere, iar că cel care cuteza să intre în peșteră, n-ar fi putut să iasă din ea decât peste un an. Astfel de manifestări legendare s-au regăsit și la alte peșteri, bineînțeles acestea fiindu-i atribuite ca fiind tot al „lui Pinteza”. Bătrânul Ioan Nichita din Preluca Veche, în vârstă de 80 de ani, (1954) povestea despre Poarta și Pivnița lui Pinteza din Dealul Măgurenilor: „...poarta se deschide în fiecare an la Paști și-n pivnița sunt ascunse bogățiile lui Pinteza”. Figura luminoasă a vestitului haiduc, fost căpitan în armata imperială și luptător pentru libertate dar, mai ales, faptele sale eroice, au marcat conștiința colectivă a lăpușenilor, chiorenilor și maramureșenilor, încă de la cumpăna secolelor al XVII-lea și al XVIII-lea.

Documentele istorice relevă activitatea viteazului haiduc în masivul Șatra, o adevărată cetățuie inexpugnabilă ce adăpostea fărâșii dornici de libertate. În circulația orală, baladele, legendele, doinele și poveștile despre haiduci sunt numeroase. Numeroasele ascunzători și grote din munți reprezentau depozite de subzistență ale cetelor de haiduci, confirmând astfel și izvoarele istoriografice. Existența numeroaselor toponime legate de faptele de viață ale haiducilor și căpitanului lor: Casa lui Pinteza, Fântâna, Grota, Masa, Peștera, Pivnița, Poarta, Șura – toate ale lui Pinteza, întâlnite în arealul maramureșean, confirmă datele istorice cu privire la existența taberei haiducești din Șatra.

Clubul de Speologie „Montana” Baia Mare a explorat și cartat în județul Maramureș un număr de 13 peșteri care poartă astfel de denumiri.

Masivul Șatra

Masivul Șatra (fig. 1) este situat în partea de nord a „Țării Lăpușului”, având o amprentă peisagistică inconfundabilă

prin semeția cu care se ridică la altitudinea maximă de 1041 m, cu peste 200 m diferență de nivel față de unitățile morfologice înconjurătoare. Regional, face parte din Munții Lăpușului, constituind extremitatea sud-vestică a acestora (Posea, 1980), fiind mărginit la vest și nord de valea Bloaja, iar la est de văile Șatra și Dobric.

Ca structură geologică, masivul poate fi considerat un neck vulcanic (Posea, 1968), reprezentând o intruziune vulcanică în cadrul structurilor sedimentare de vârstă Oligocenă care compun Autohtonul de Lăpuș (Borcoș et al, 1980).

Din punct de vedere petrografic, corpul vulcanic se compune din **dacite** (hialodacite de tip Șatra), de vârstă Ponțian inferioară (Borcoș et al., 1980), care în timpul urcării spre suprafață în cadrul structurilor sedimentare preexistente, au suferit o răcire treptată dinspre exterior, astfel că tensiunile acumulate în acea perioadă au dus la formarea unor structuri de tip columnar, vizibile în partea sudică a masivului, unde este situat avenul cercetat de către noi (fig. 2).

Prin dezagregarea dacitelor în timpul Cuaternarului, în jurul masivului s-a format un grohotiș compus din blocuri de dimensiuni considerabile (uneori cu diametru de peste 2-3 m), ce formează o fâșie care se întinde pe o distanță de 1-2 km de la sâmburele magmatic, cu o extindere mai mare spre sud, vest și est.

Poziționare

Avenul din Custura Șetrii este localizat la altitudinea de 893 m, în partea sud-vestică a Masivului Șatra, în sectorul median al versantului sudic, ce se prezintă sub forma unui abrupt cu o înălțime relativă de circa 120 m față de depozitele de grohotiș din bază.

Particularitatea avenului constă în faptul că este **format în roci magma-**

Fig. 1. Masivul Șatra (foto: Traian Minghiraș).

tice, respectiv dacite (hialodacite de tip Șatra), având origine tectonică, fiind formată prin tracțiune gravitațională.

Istoricul explorărilor

În Masivul Șatra se cunoștea doar o singură peșteră denumită „Peștera lui Pintea din Vârful Șatra”. Aceasta a fost explorată și cartată de Ișvan Dumitru † (Clubul de Speologie „Montana” Baia Mare) în data 16.08.1989. Peștera este formată în dacite pliocene, are dezvoltarea de 10,9 m și denivelarea -3,4 m. Geneza ei este una mixtă, natural – antropică. Peștera se dezvoltă pe o diaclază (tectonică), dar sala care a folosit ca loc de adăpostire sau chiar ascunzătoare poartă urme de săpături făcute de către diferite persoane neidentificabile.

Despre Avenul din Custura Șetrii - „peștera din custuri” - Bărbos Andrei, alături de Ionce Augustin, prieten din copilărie, au „aflat” încă de la începutul anilor '70, peșteră despre care credeau că „merge” până în măruntaiele pământului. Abia după patru decenii a inițiat demersuri de redescoperire a celebrei peșteri, despre care se credea că ascundea comorile lui Pintea. Astfel că regăsirea avenului s-a produs în anul 2013, prin urmare acesta a fost echipat, explorat și cartat de către Clubul de Speologie „Montana” Baia Mare (Minghiraș Traian, Pandi Tamaș, Pop Andrei și Todoran Marius).

Descrierea avenului

Intrarea avenului (fig. 3) are dimensiunile de 1,5 / 0,5 m și se situează în baza unui mic abrupt, de-a lungul unui aliniament tectonic orientat NE – SV. Intrarea facilitează accesul în subteran printr-un

Fig. 2. Coloane de dacit în partea sudică a Masivului Șatra (foto: Alexandru Mureșan).

prim puț (P 11,5) care are secțiunea alungită cu dimensiunea medie de 2,5 / 1 m. Acest puț atinge cota de -11,5 m în podeaua unui sector de galerie. Pe parcursul acestui puț la cota de -6,2 m înspre SE se dezvoltă un scurt sector de galerie cu aspect de breșă care se închide în fund de sac. De la cota -11,5 m, avenul se dezvoltă pe două sectoare distincte. Înspre est, după depășirea unei restricții dreptunghiulare, se pătrunde într-un sector de galerie orientat vest - est cu lungimea de cca. 7 m, lățimea de 0,6 m, înălțimi între 0,8 - 2,2 m, descendent până la - 12,4 m. Capătul galeriei debrușează într-un puț de -11,6 m (figura 4) cu secțiunea dreptunghiulară medie de 2 / 0,6 m, puț care ajunge până la cota de - 24 m, unde se ajunge într-un sector orizontal dezvoltat pe diaclază cu înălțimea maximă de 6

m având orientarea SV-NE. Acesta are lungimea de 5 m, lățimea de 0,5 m și se închide în fund de sac.

Revenind la cota de -11,5 m înspre SV galeria cu înălțimea de 4-6 m, lățimea de 0,9 m urmează puternic descen-

Fig. 3. Intrarea Avenului din Custura Șetrii (foto: Iosif Rist).

Fig. 4. Aspect subteran în Avenul din Custura Șetrii (foto: Traian Minghiraș).

dent pe un plan înclinat pe o lungime de cca. 10 m până cota de -17,5 m. Aici, la nivelul podelei, întâlnim o nouă restricție, după care pe direcția NNE-SSV se urmează un plan înclinat cu lungimea de 4 m și diferența de nivel de -2 m. Urmează un puț P 12 m cu secțiunea de cca. 5 / 0,5 m dezvoltat pe o diaclază orientată NE-SV, puț a cărui podea atinge cota -32 m. Ultimul tronson are lungimea de 12 m, înălțimile cuprinse între 1,3 și 5,3 m, lățimea generală de 0,6 m urmează înspre NE un plan înclinat, cu diferența de nivel de -4,3 m. Capătul acestuia atinge denivelarea maximă negativă a avenului -35,3 m de unde, după un scurt plan înclinat pozitiv pe grohotiș, galeria se închide la cota de -33,9 m. Avenul este lipsit de concrețiuni, umplutura

este formată din pietriș de desprindere și bolovani. Fauna nu a fost observată.

Dezvoltarea avenului este 80,7 m și denivelarea -35,3 m.

Geneza avenului

Cu certitudine, Avenul din Custura Șetrierii este format natural. Așa cum s-a menționat anterior, avenul este situat în întregime în dacite de vârstă pliocen inferioară, originea cavității fiind una tectonică (tracțiune gravitațională) prin „despicarea” unui fragment din versantul sudic de-a lungul unor planuri preexistente, ca urmare a structurii columnare a masivului. Dezvoltarea galeriilor se face pe direcția generală NE-SV, în concordanță cu orientarea liniilor tec-

tonice din nordul masivului (Fig. 5), ceea ce indică o posibilă legătură între mișcările tectonice regionale și cele care au dat naștere cavității subterane.

Concluzii

Cavitățile dezvoltate în roci magmatice sunt mult mai puțin întâlnite, fiind necesară întrunirea unui cumul de condiționări care să contribuie la geneza unor astfel de cavități. Situație favorabilă care se aplică acestui aven, care, la atingerea denivelării de -35,3 m ocupă locul 2 (după Peștera de la Cetatea Ciceului) în topul celor mai denivelate peșteri dezvoltate în roci magmatice din România și, mai mult ca probabil, este cel mai adânc aven dezvoltat în astfel de roci.

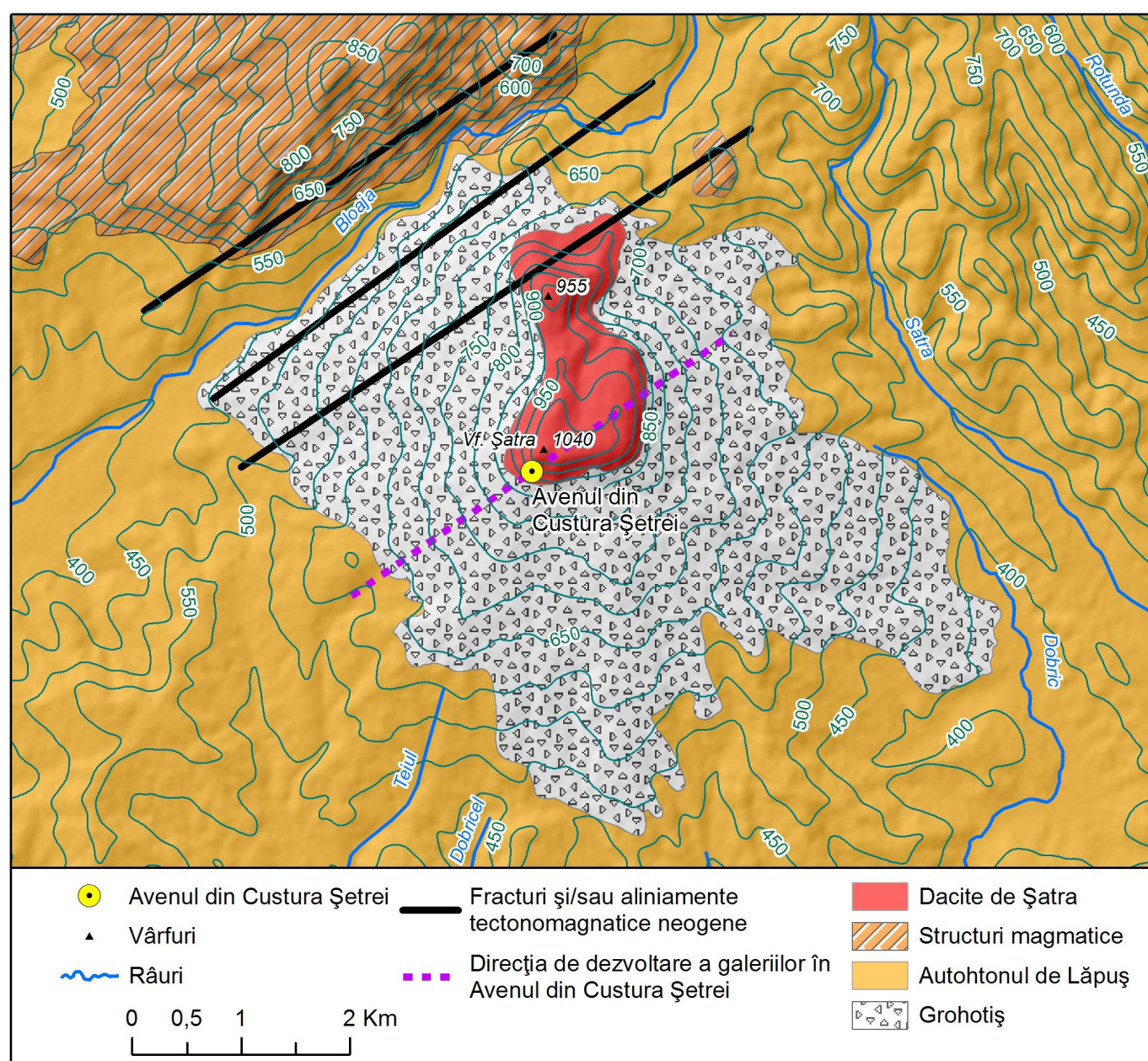

Fig. 5. Schiță geologică și tectonică a Masivului Șatra. După Borcoș et al. (1980), cu modificări. (cartografie: Alexandru Mureșan).

Dezvoltare: 80,7 m
Denivelare: -35,3 m

Topografie: Minghiraș Traian
Todoran Marius
Pop Andrei
Pandi Tamas
Cartografie: Minghiraș Traian
Todoran Marius
Instrumente: busolă și clinometru
optice Suunto
telemetru laser DLE Bosch 70

Avenul din Custura Șetrii 06 - 101 / 14

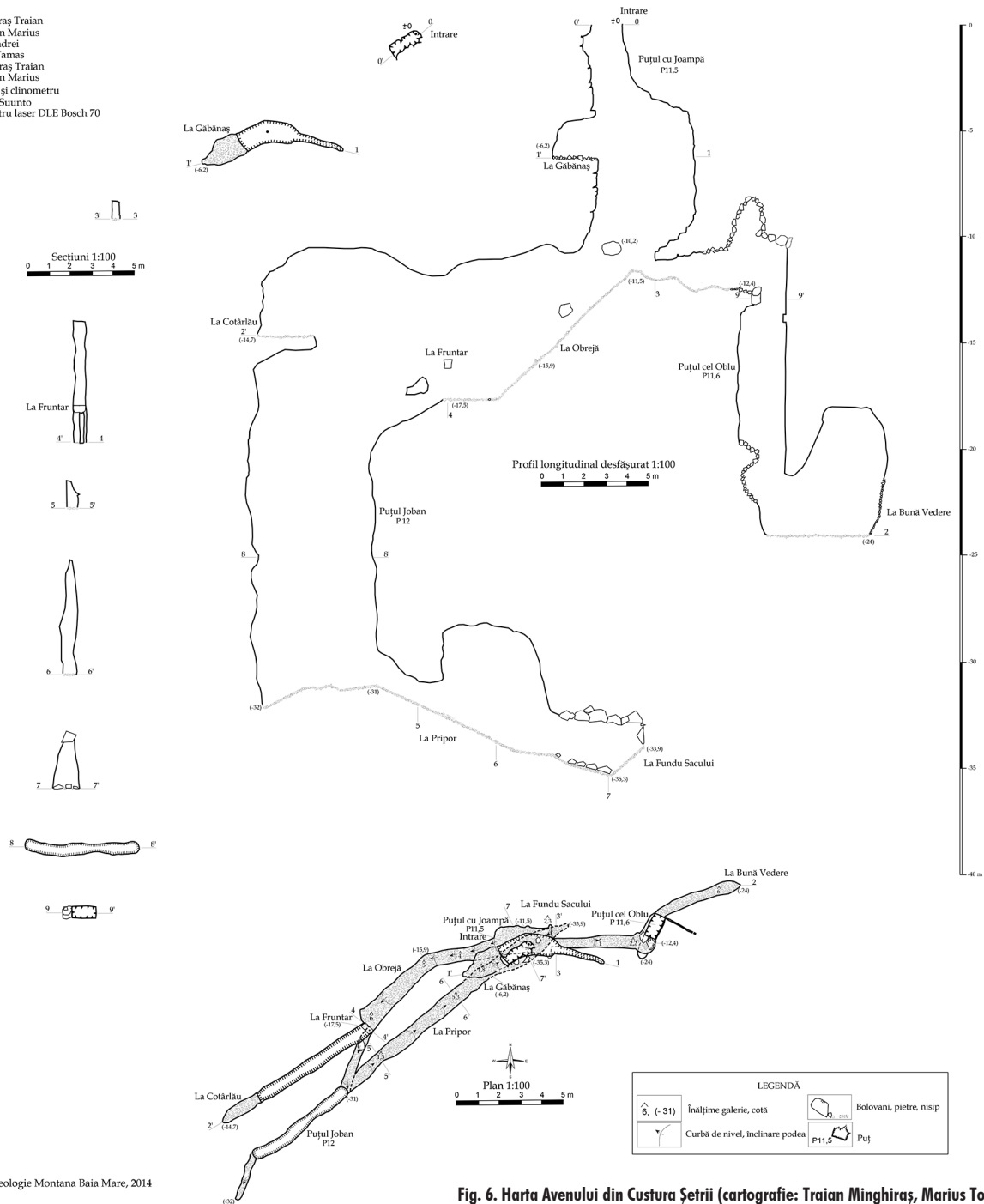

Fig. 6. Harta Avenului din Custura Șetrii (cartografie: Traian Minghiraș, Marius Todoran).

Bibliografie

1. Borcoș M., Săndulescu M., Stan N., Peltz S., Marinescu Fl., Țicleanu N., (1980) Harta geologică scara 1:50 000, foaia Cavnic, Institutul de Geologie și Geofizică, București;
2. Iștvan Dumitru (2003) Peșterile lui Pinteza Viteazul din Județul Maramureș - Pro Unione, Anul VI, nr. 1-2 (15-16);
3. Neaga Augustin (2014), (2014) Ciocotiș - file de istorie și legen-

- dă, Editura Ecou transilvan, Cluj Napoca;
4. Posea Gr. (1968) Țara Lăpușului. Studiu de geomorfologie, Ed. Științifică, București;
5. Posea Gr., Codreanu M., Posea Aurora (1980) Județul Maramureș, Ed. Academiei RSR, București;
6. Prichici Constantin (1979), Haiducul Pinteza Viteazul în tradiția poporului nostru, Editura Muzicală, București;
7. Tămaș, T., Munteanu, G., Feier,

N., Zaharia, L., Lascu, I. (2000). Pseudokarst in Volcanoclastic Rocks: the Caves from Ciceu Corabia (Magura Hill, NW Romania) în Onac, B.P., Tămaș, T. (editors): Karst Studies and Problems – 2000 and Beyond: Proceedings of the joint meeting of friends of karst, theoretical and applied karstology, and IGCP 448, July 14-22, 2000, Cluj-Napoca, Romania, pag. 135-139.